Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2019. gada 19. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 6. un 47. pants, kā arī 51. panta 1. punkts – Direktīva 2012/13/ES – 8. panta 2. punkts – Direktīva 2013/48/ES – 12. pants – Direktīva (ES) 2016/343 – 3. pants – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru terapeitisku un drošības iemeslu dēļ tiek atļauta personu, kuras demences stāvoklī ir veikušas darbības, kas apdraud sabiedrību, ievietošana psihiatriskajā ārstniecības iestādē – Tiesības uz informāciju par tiesībām – Tiesības uz advokāta palīdzību – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Nevainīguma prezumpcija – Neaizsargāta persona

Lietā C-467/18

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Rayonen sad Lukovit* (Lukovitas rajona tiesa, Bulgārija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 17. jūlijā un kas Tiesā reģistrēts 2018. gada 17. jūlijā, tiesvedībā

EP,

piedaloties:

Rayonna prokuratura Lom,

KM,

HO,

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*], tiesneši F. Biltšens [*F. Biltgen*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*] (referents) un L. S. Rosi [*L. S. Rossi*],

ģenerāladvokāts: M. Kamposs Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– EP vārdā – *M. Ekimdzhiev*, *K. Boncheva* un *T. Ekimdzhieva*, advokāti,

– Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vláčil*, kā arī *A. Kasalická*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

– Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman* un *P. Huurnink*, pārstāves,

– Eiropas Komisijas vārdā – *R. Troosters* un *Y. G. Marinova*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2019. gada 10. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 8. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.), 12. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.), 3. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts), par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.), kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 6. pantu, 21. panta 1. punktu un 47. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā, kura ir vērsta uz to, lai izdotu rīkojumu par EP ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē.

Atbilstošās tiesību normas

ECPAK

3 Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas noslēgta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā – "ECPAK"), 5. pantā "Tiesības uz brīvību un drošību" ir noteikts:

"1. Ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un saskaņā ar likumā noteikto kārtību:

[..]

e) ja likumīgi tiek aizturētas personas ar nolūku aizkavēt infekcijas slimību izplatīšanos, vai garīgi slimas personas, alkoholiķi vai narkomāni, vai klaidoņi;

[..]

4. Jebkura persona, kurai aizturot vai apcietinot atņemta brīvība, var vērsties tiesā, kas nekavējoties lemj par viņas aizturēšanas likumīgumu un pieņem lēmumu par atbrīvošanu, ja aizturēšana nav bijusi likumīga.

[..]"

Savienības tiesības

Direktīva 2012/13

4 Direktīvas 2012/13 19., 22. un 26. apsvērums ir izteikti šādā redakcijā:

"19) Saskaņā ar šo direktīvu kompetentajām iestādēm būtu nekavējoties mutiski vai rakstveidā jāinformē aizdomās turētie vai apsūdzētās personas par minētajām valsts tiesību aktos paredzētajām tiesībām, kas ir būtiskas, lai nodrošinātu lietas taisnīgu izskatīšanu. Lai minētās tiesības varētu praktiski un efektīvi īstenot, informācija procesa gaitā būtu jāsniedz savlaicīgi un ne vēlāk kā pirms aizdomās turētā vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās pratināšanas, ko veic policija vai cita kompetenta iestāde.

[..]

22) Ja aizdomās turētie vai apsūdzētās personas tiek apcietinātas vai aizturētas, informācija par piemērojamām procesuālajām tiesībām būtu jāsniedz rakstveida paziņojumā par tiesībām, kas sastādīts viegli saprotamā veidā, lai minētajām personām palīdzētu izprast viņu tiesības. Šāds rakstveida paziņojums par tiesībām būtu nekavējoties jāizsniedz ikvienai apcietinātai personai, kad, iesaistoties tiesībsargājošām iestādēm, saistībā ar kriminālprocesu šīm personām tiek atņemta brīvība. [..]

[..]

26) Sniedzot aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām informāciju saskaņā ar šo direktīvu, kompetentajām iestādēm būtu jāpievērš īpaša uzmanība personām, kuras nevar saprast informācijas saturu vai nozīmi, piemēram, nepilngadības vai garīgā vai fiziskā stāvokļa dēļ."

5 Šīs direktīvas 2. panta 1. punktā tās piemērošanas joma ir formulēta šādi:

"Šo direktīvu piemēro no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ir informējušas personas par to, ka viņas tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad process ir pabeigts, par ko uzskata brīdi, kad ir galīgi noteikts, vai aizdomās turētais vai apsūdzētā persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgos gadījumos sprieduma pieņemšanu un jebkādu pārsūdzību izskatīšanu."

6 Šīs pašas direktīvas 3. pantā "Tiesības uz informāciju par tiesībām" ir noteikts:

"1. "Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties saņemtu informāciju vismaz par šādām procesuālajām tiesībām, kā tās piemērojamas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai nodrošinātu minēto tiesību efektīvu īstenošanu:

a) tiesībām uz advokāta palīdzību;

b) tiesībām uz bezmaksas juridiskām konsultācijām un nosacījumiem šādu konsultāciju saņemšanai;

c) tiesībām tikt informētam par apsūdzību saskaņā ar 6. pantu;

d) tiesībām uz mutisku un rakstisku tulkojumu;

e) tiesībām klusēt.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai 1. punktā paredzētā informācija tiek sniegta mutiski vai rakstveidā vienkāršā un saprotamā valodā, ņemot vērā jebkādas neaizsargātu aizdomās turēto vai neaizsargātu apsūdzēto personu īpašās vajadzības."

7 Minētās direktīvas 6. panta "Tiesības uz informāciju par apsūdzību" 1. un 3. punktā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas saņemtu informāciju par noziedzīgo darbību, kuras izdarīšanā viņus tur aizdomās vai apsūdz. Minēto informāciju sniedz nekavējoties un tik detalizēti, cik nepieciešams, lai garantētu procesa taisnīgu norisi un tiesību uz aizstāvību efektīvu īstenošanu.

[..]

3. Dalībvalstis nodrošina, lai ne vēlāk kā tad, kad tiesā tiek iesniegti apsūdzības argumenti, tiktu sniegta detalizēta informācija par apsūdzību, tostarp par noziedzīga nodarījuma būtību un juridisko kvalifikāciju, kā arī apsūdzētās personas līdzdalības pakāpi."

8 Direktīvas 2012/13 8. panta "Pārbaude un tiesiskās aizsardzības līdzekļi" 2. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem ir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām iesniegt sūdzību, ja kompetentās iestādes nav sniegušas informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai atsakās to sniegt."

Direktīva 2013/48

9 Direktīvas 2013/48 51. apsvērumā ir noteikts:

"Taisnīgas tiesas spriešanas pamatā ir pienākums rūpīgi izturēties pret aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas ir potenciāli sliktākā situācijā. Tāpēc krimināltvajāšanas, tiesību aizsardzības un tiesu iestādēm būtu jāsekmē šādu personu spējas efektīvi īstenot šajā direktīvā paredzētās tiesības, piemēram, ņemot vērā jebkādu potenciālu neaizsargātību, kas ietekmē to spēju īstenot tiesības uz advokāta palīdzību un uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un veicot atbilstošus pasākumus, lai garantētu šo tiesību īstenošanu."

10 Šīs direktīvas 2. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

"Šo direktīvu piemēro aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu, ka viņi tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir atņemta brīvība. To piemēro līdz procesa noslēgumam, ar ko saprot galīgu jautājuma izšķiršanu par to, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgajā gadījumā notiesāšanu un pārsūdzībā pieņemto lēmumu."

11 Minētās direktīvas 12. pantā "Tiesību aizsardzības līdzekļi" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā, kā arī pieprasītajām personām Eiropas apcietināšanas ordera procesā ir efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis saskaņā ar valsts tiesību aktiem gadījumos, kad ir pārkāptas to tiesības saskaņā ar šo direktīvu.

2. Neskarot valstu noteikumus un sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesā, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, vai gadījumos, kad saskaņā ar 3. panta 6. punktu tikusi atļauta atkāpe no šīm tiesībām, tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums."

12 Šīs pašas direktīvas 13. pantā "Neaizsargātas personas" ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka šīs direktīvas piemērošanā tiek ņemtas vērā neaizsargātu aizdomās turēto un neaizsargātu apsūdzēto īpašās vajadzības."

Direktīva 2016/343

13 Direktīvas 2016/343 2. pantā "Darbības joma" ir paredzēts:

"Šī direktīva attiecas uz fiziskām personām, kuras ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā. To piemēro visos kriminālprocesa posmos – no brīža, kad persona tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, līdz brīdim, kad nolēmums, kurā tiek galīgi noteikts, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis attiecīgo noziedzīgo nodarījumu, ir kļuvis nepārsūdzams."

14 Atbilstoši šīs direktīvas 3. pantam "Nevainīguma prezumpcija":

"Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie un apsūdzētie tiek uzskatīti par nevainīgiem, kamēr nav pierādīta viņu vaina saskaņā ar tiesību aktiem."

15 Šīs pašas direktīvas 6. pantā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka pienākums pierādīt aizdomās turēto vai apsūdzēto vainu ir apsūdzībai. Tas neskar nedz tiesneša vai kompetentās iestādes pienākumu meklēt vainu apstiprinošus un attaisnojošus pierādījumus, nedz aizstāvības tiesības iesniegt pierādījumus saskaņā ar piemērojamām valsts tiesībām.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka visas šaubas par personas vainu tiek tulkotas par labu aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, tostarp gadījumos, kad tiesa izvērtē to, vai persona būtu jāattaisno."

16 Saskaņā ar šīs pašas direktīvas 14. panta 1. punktu tās transponēšanas termiņš ir 2018. gada 1. aprīlis, un saskaņā ar tās 15. pantu tā ir stājusies spēkā 2016. gada 31. martā.

Bulgārijas tiesības

17 *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss), tā redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu rašanās laikā, 427. un nākamajos pantos ir paredzēta īpaša procedūra, kas ļauj tiesai pēc prokurora priekšlikuma noteikt piespiedu medicīniskos pasākumus personai, kura demences stāvoklī ir izdarījusi sabiedrībai bīstamu darbību.

18 Kriminālprocesa kodeksa 427. pantā ir noteikts:

"1) Rajona prokuratūras prokurors iesniedz priekšlikumu par obligāto medicīnisko pasākumu piemērošanu, [..]

2) Pirms priekšlikuma iesniegšanas prokurors uzdod veikt ekspertīzi un iestādei, kas atbildīga par izmeklēšanu, uzdod veikt pārbaudi, lai noskaidrotu personas rīcību pirms un pēc darbības izdarīšanas, un novērtēt, vai persona rada apdraudējumu sabiedrībai."

19 No šī kodeksa 428.–491. pantā aprakstītās procedūras izriet, ka prokurora priekšlikumu izskata attiecīgās personas dzīvesvietas rajona tiesa, kas pēc tiesas sēdes lemj par rīkojumu viena tiesneša sastāvā un kuras nolēmums var tikt pārsūdzēts.

20 Turklāt ar *Zakon za zdraveto* (Likums par veselību) 155. un nākamajiem pantiem ir izveidota īpaša procedūra, kas tiesas ceļā ļauj uzdot personas, kurai ir garīga slimība, kas apdraud tās vai trešo personu veselību, piespiedu ievietošanu ārstniecības vidē.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

21 2015. gada 26. augustā, pēc tam, kad uz kādas ielas Medkovecā [*Medkovets*] (Bulgārija) tika atrasts līķis, policijas darbinieki devās uz EP, upura dēla, dzīvesvietu. Viņš atzinās savas mātes slepkavībā. Liecinieki informēja policijas darbiniekus par EP garīgajiem traucējumiem, un šie darbinieki nogādāja EP psihiatriskās slimnīcas neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā.

22 Ar 2015. gada 12. septembra lēmumu *Rayonen sad Lom* (Lomas rajona tiesa, Bulgārija) izdeva rīkojumu ievietot EP psihiatriskajā slimnīcā uz sešiem mēnešiem. Šis lēmums, kas pieņemts, pamatojoties uz Likumu par veselību, līdz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas brīdim nepārtraukti ir ticis pagarināts.

23 Psihiatriskajā tiesu ekspertīzē, kas uzticēta diviem slimnīcas psihiatriem, tika secināts, ka EP cieš no paranoidālās šizofrēnijas.

24 Ar 2016. gada 7. jūlija rīkojumu Montanas [*Montana*] (Bulgārija) prokurors izbeidza kriminālprocesu, pamatojoties uz to, ka EP ir garīgi slims. Uzskatot, ka EP nav spējīgs piedalīties procesā, prokurors šo rīkojumu nav nodevis EP.

25 2017. gada 29. decembrī *Apelativna prokuratura Sofia* (Sofijas prokuratūra, Bulgārija) izdeva rīkojumu par procesa atsākšanu un plānoja turpināt EP paturēt slimnīcā, pamatojoties uz Likumu par veselību.

26 2018. gada 1. martā, izdodot rīkojumu, tika izbeigts pret EP uzsāktais kriminālprocess. Prokuratūra secināja, ka, pamatojoties uz to, ka EP apzināti ir izdarījis noziegumu garīgu traucējumu stāvoklī, ir jānosaka piespiedu medicīniskie pasākumi un ka līdz ar to viņš nevar tikt saukts pie kriminālatbildības. Šis rīkojums tika izsniegts cietušā meitai. Tā kā noteiktajā termiņā netika iesniegta nekāda pārsūdzība, šis rīkojums 2018. gada 10. martā kļuva galīgs.

27 *Rayonna prokuratura Lom* (Lomas prokuratūra, Bulgārija) vērsās iesniedzējtiesā, *Rayonen sad de Lukovit* (Lukovitas rajona tiesa, Bulgārija), ar pieteikumu par EP ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā, pamatojoties uz Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajiem pantiem.

28 Šī tiesa šaubās par valsts tiesību normu, ar kurām tiek regulēta garīgi slimo slimnieku piespiedu ievietošana ārstniecības vidē, atbilstību Direktīvās 2012/13, 2013/48 un 2016/343, kā arī Hartā garantētajām tiesībām. Šīs šaubas galvenokārt attiecas uz Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajiem pantiem, kā arī ar tiem noteikto īpašo kriminālprocesu, kura rezultāta persona, kas apdraud sabiedrību, var tikt ievietota psihiatriskajā slimnīcā. Šīs šaubas attiecas arī uz Likuma par veselību tiesību normām, jo tajās arī ir paredzēta procedūra, kas ļauj personu piespiedu kārtā ievietot ārstniecības iestādē, ja ir pamats uzskatīt, ka, ņemot vērā tās veselības stāvokli, tā var izdarīt noziedzīgu nodarījumu.

29 Iesniedzējtiesa norāda, ka izmeklēšanas laikā EP nekad nav ticis iztaujāts un ka viņam nav tikusi paziņota pret viņu sāktā krimināllieta. Tā kā pret viņu netika veikta kriminālvajāšana, viņam netika nodrošināta advokāta palīdzība. Viņš nekādi nav varējis vērsties tiesā, lai apstrīdētu prokuratūras izdarītos tiesību un faktu secinājumus.

30 Turklāt iesniedzējtiesa uzskata, ka saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajos pantos paredzēto piespiedu medicīnisko pasākumu piemērošanas procedūrām valsts tiesības neļauj tiesai pārbaudīt, vai persona, kas tiek uzskatīta par nodarījuma izdarītāju, sākotnējās izmeklēšanas laikā varēja izmantot minimālās procesuālās garantijas tiesību uz aizstāvību īstenošanai. Šajā gadījumā EP norādīja, ka ir pārkāptas viņa tiesības tikt informētam par viņam izvirzīto apsūdzību, tiesības klusēt, kā arī saņemt advokāta palīdzību. Iesniedzējtiesa tostarp jautā par šāda valsts tiesiskā regulējuma saderību ar Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta prasībām.

31 Turklāt tā jautā, vai process, kas attiecas uz EP, ietilpst Direktīvu 2012/13, 2013/48 un 2016/343 piemērošanas jomā. Apstiprinošas atbildes gadījumā iesniedzējtiesa uzskata, ka, ja Tiesa uzskatītu, ka Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajos pantos paredzētais īpašais kriminālprocess negarantē tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, tā pēc analoģijas varētu piemērot parasto kriminālprocesu.

32 Šādos apstākļos *Rayonen sad Lukovit* (Lukovitas rajona tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai ir jāuzskata, ka šajā tiesā notiekošā tiesvedība par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, kas ietver zināma veida valsts piespiedu pasākumu attiecībā uz personām, kuras saskaņā ar prokuratūras konstatēto ir izdarījušas sabiedriski bīstamu noziedzīgu nodarījumu, ietilpst [Direktīvas 2012/13] un [Direktīvas 2013/48] piemērošanas jomā?

2) Vai efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli – kā prasīts Direktīvas 2013/48 12. pantā un Direktīvas 2012/13 8. pantā, lasot tos kopsakarā ar Hartas 47. pantu, kas personai garantē tiesības tiesā iebilst pret pirmstiesas procesā iespējami pieļautajiem tās tiesību pārkāpumiem, – nodrošina Bulgārijas procesuālās normas, kurās ir noteikta īpaša procedūra medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanai saskaņā ar Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajiem pantiem un saskaņā ar kurām lietu izskatošā tiesa nav tiesīga nosūtīt lietu atpakaļ prokuratūrai un likt tai novērst pirmstiesas procesā pieļautos būtiskos procesuālos pārkāpumus, bet tiesa var vienīgi vai nu apmierināt lūgumu piemērot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus, vai arī to noraidīt?

3) Vai Direktīvas 2012/13 un 2013/48 ir piemērojamas (pirmstiesas) kriminālprocesiem, ja valsts tiesībās, proti, Kriminālprocesa kodeksā, nav pazīstams tāds tiesību jēdziens kā “aizdomās turētais” un pirmstiesas procesā prokuratūra personu oficiāli neuzskata par apsūdzēto, jo tā uzskata, ka izmeklējamo slepkavību persona ir izdarījusi garīgo traucējumu stāvoklī, un tādēļ izbeidz krimināllietu, par to neinformējot šo personu, un lūdz tiesai piemērot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus attiecībā uz šo personu?

4) Vai par “aizdomās turēto” Direktīvas 2012/13 2. panta 1. punkta un Direktīvas 2013/48 2. panta 3. punkta izpratnē ir uzskatāma persona, attiecībā uz kuru ir lūgts piemērot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus pēc tam, kad cietušās un viņas dēla mājoklī veiktās notikuma vietas pirmreizējās apskates un sākotnējo izmeklēšanas darbību veikšanas gaitā policijas darbinieks, konstatējis asins traipus uz dēla ķermeņa, šo dēlu iztaujāja par iemesliem, kāpēc viņš ir noslepkavojis savu māti un novietojis viņas līķi uz ceļa, un, saņēmis atbildes uz šiem jautājumiem, uzlika viņam roku dzelžus? Ja atbilde ir apstiprinoša, vai šī persona ir jāinformē jau tajā brīdī saskaņā ar Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punktu, lasot to kopsakarā ar šā panta 2. punktu, un kā, sniedzot informāciju, ir jāņem vērā personas īpašās vajadzības saskaņā ar minēto 2. punktu, ja policijas darbiniekam bija zināms, ka persona sirgst ar psihiskiem traucējumiem?

5) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums kā šajā lietā piemērojamais, kurš faktiski pieļauj brīvības atņemšanu ar piespiedu ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā Veselības likumā paredzētā kārtībā (preventīvs piespiedu līdzeklis, ko piemēro, ja ir pierādīts, ka persona sirgst ar psihisku slimību, un pastāv risks, ka tā var izdarīt noziedzīgu nodarījumu, bet nevis tad, kad noziedzīgais nodarījums jau ir izdarīts), ir saderīgs ar Direktīvas 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus kriminālprocesā, 3. pantu, ja procedūras uzsākšanas faktiskais iemesls ir noziedzīgs nodarījums, kura dēļ tika uzsākts kriminālprocess pret ārstēšanas nolūkos psihiatriskajā ārstniecības iestādē ievietoto personu, un ir uzskatāms, ka tādējādi netiek ievērotas tiesības uz taisnīgu tiesu aizturēšanas laikā, kurai ir jābūt atbilstīgai [ECPAK] 5. panta 4. punkta principiem, proti, ir jābūt procedūrai, kurā tiesa var pārbaudīt gan procesuālo noteikumu ievērošanu, gan aizturēšanu pamatojošās aizdomas, gan šā pasākuma mērķa likumīgumu, un tas viss tiesai ir jāpārbauda, kad persona tiek aizturēta Kriminālprocesa kodeksā paredzētajā kārtībā?

6) Vai nevainīguma prezumpcijas jēdziens saskaņā ar Direktīvas (ES) 2016/343 3. pantu ietver arī pieņēmumu, ka nepieskaitāmas personas nav izdarījušas nodarījumu, kas ir sabiedriski bīstams un kurā tās apsūdz prokuratūra, ja vien pretējais nav pierādīts saskaņā ar procesuālajiem noteikumiem (kriminālprocesā, kurā tiek garantētas tiesības uz aizstāvību)?

7) Vai valsts noteikumi, kuros ir paredzētas dažādas lietu izskatošās tiesas pilnvaras attiecībā uz pirmstiesas procesa likumīguma pārbaudi pēc savas iniciatīvas atkarībā no tā, vai:
   a) tiesa pārbauda prokuratūras apsūdzības rakstu, kurā tiek apgalvots, ka konkrēta psihiski vesela persona ir izdarījusi slepkavību (Kriminālprocesa kodeksa 249. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šā panta 4. punktu), vai
   b) tiesa pārbauda prokuratūras lūgumu, kurā tiek apgalvots, ka persona ir izdarījusi slepkavību, tomēr izdarītāja psihisko traucējumu dēļ šis nodarījums nav noziedzīgs nodarījums, un kurā tiek lūgts tiesai piemērot piespiedu ārstēšanu,

   garantē neaizsargātām personām efektīvu tiesību aizsardzību, kāda noteikta Direktīvas 2013/48 13. pantā apvienojumā ar tās 12. pantu un Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktā apvienojumā ar tās 3. panta 2. punktu, un vai tiesas dažādās pilnvaras, kas ir atkarīgas no procedūras veida, kurš savukārt ir atkarīgs no tā, vai par izdarītāju dēvētā persona ir psihiski vesela, lai to sauktu pie krimināltatbildības, ir saderīgas ar diskriminācijas aizlieguma principu saskaņā ar Hartas 21. panta 1. punktu?"

Tiesvedība Tiesā

33 Iesniedzējtiesa lūdza, lai lieta tiktu skatīta Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23.a pantā paredzētajā steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā.

34 2018. gada 10. augustā Tiesa pēc tiesneša referenta priekšlikuma un ģenerāladvokāta uzklausīšanas nolēma, ka šis lūgums nav jāapmierina.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo, trešo un ceturto jautājumu

35 Ar savu pirmo, trešo un ceturto jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2012/13 un 2013/48 ir jāinterpretē tādējādi, ka tās ir piemērojamas tādā tiesvedībā kā pamatlietā aplūkotā un valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā, kurā terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ir atļauts ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību, un, ja tas tā ir, no kura brīža attiecīgā persona ir jāinformē par tiesībām, kas viņam ir piešķirtas ar Direktīvu 2012/13.

36 Gan Direktīvas 2012/13, gan Direktīvas 2013/48 kopīgais mērķis ir noteikt minimālos noteikumus attiecībā uz noteiktu aizdomās turēto un apsūdzēto personu tiesībām kriminālprocesā. Direktīvā 2012/13 it īpaši ir paredzētas tiesības uz informāciju par tiesībām, un Direktīva 2013/48 attiecas uz tiesībām uz advokāta palīdzību, tiesībām informēt trešo personu par brīvības atņemšanu, kā arī uz privātpersonu tiesībām sazināties ar trešajām personām un tiesībām sazināties ar konsulārajām iestādēm.

37 Turklāt no šo direktīvu apsvērumiem izriet, ka tās šajā ziņā pamatojas uz tiesībām, kas it īpaši minētas Hartas 6., 47. un 48. pantā, un tās ir vērstas uz to, lai veicinātu šīs tiesības attiecībā uz aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām kriminālprocesā.

38 Šo direktīvu attiecīgās piemērošanas jomas ir definētas gandrīz identiskā formulējumā katras no tām 2. pantā. No šīm tiesību normām būtībā izriet, ka šīs pašas direktīvas ir piemērojamas no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ir informējušas personas par to, ka viņas tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad process ir pabeigts, par ko "uzskata brīdi, kad ir galīgi noteikts, vai aizdomās turētais vai apsūdzētā persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgos gadījumos sprieduma pieņemšanu un jebkādu pārsūdzību izskatīšanu".

39 Taisnība, ka ne Direktīvā 2012/13, ne Direktīvā 2013/48 nav ietvertas tiešas tiesību normas par to, ka kriminālprocesi, uz kuriem tās attiecas, ietver arī kriminālprocesus, kuru rezultātā var notikt ievietošana psihiatriskajā ārstniecības iestādē, kāda ir paredzēta Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajos pantos.

40 Tomēr tas, ka nav tiešu tiesību normu, nenozīmē, ka šāda ievietošana psihiatriskajā ārstniecības iestādē ir izslēgta no šo direktīvu piemērošanas jomas, pamatojoties uz to, ka tā nenoved pie "notiesāšanas" ar sodu.

41 Šajā ziņā, kā ģenerāladvokāts būtībā ir norādījis savu secinājumu 61. un 62. punktā, Direktīvas 2012/13 2. panta 1. punkta un analogais Direktīvas 2013/48 2. panta 1. punkta formulējums, tieši pretēji, ļauj uzskatīt, ka jēdziens "kriminālprocess" šo direktīvu izpratnē attiecas arī uz ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūrām, kuras, lai gan nenotiek "notiesāšana" ar sodu šaurā nozīmē, tomēr ir saistītas ar brīvības atņemšanas pasākumu, ja vien šis pasākums ir pamatots ne tikai ar terapeitiskiem iemesliem, bet arī ar drošības apsvērumiem, attiecībā uz personām, kas ir izdarījušas darbības, kam ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, bet kuru garīgās veselības stāvoklis krimināli sodāmo faktu norises laikā attaisno to, ka pret tām var tikt piemērota ievietošana psihiatriskās ārstniecības iestādē, nevis tāds kriminālsods kā brīvības atņemšanas sods.

42 Kā tas ir interpretēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā, Hartas 6. pantam par tiesībām uz brīvību un drošību, kas garantē tiesības, kuras atbilst ECPAK 5. pantā garantētajām tiesībām, atbilstoši Hartas 52. panta 3. punktam saistībā ar tām pašām tiesībām ir jāparedz tāda pati nozīme un tvērums kā ECPAK 5. pantam. Līdz ar to, interpretējot Hartas 6. pantu, ir jāņem vērā ECPAK 5. panta 1. punkts (šajā ziņā skat. spriedumu, 2019. gada 12. februāris, TC (C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, 57. punkts).

43 Saskaņā ar ECPAK 5. panta 1. punkta e) apakšpunktu "ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un drošību. Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un saskaņā ar likumā noteikto kārtību: [..] ja [..] tiek tiesiski aizturēta [..] garīgi slima persona".

44 Eiropas Cilvēktiesību tiesa šo tiesību normu ir interpretējusi kā tādu, kas nosaka valstij pozitīvu pienākumu aizsargāt tās jurisdikcijā esošo personu brīvību. Ja tas tā nebūtu, no tā izrietētu pietiekami liela aizsardzības pret patvaļīgu apcietinājumu nepilnība, un tas nesaskanētu ar nozīmīgumu, kāds ir individuālajai brīvībai demokrātiskā sabiedrībā. Tātad valstij ir jāveic pasākumi, kas nodrošina efektīvu aizsardzību neaizsargātām personām (ECT, 2012. gada 17. janvāris, *Stanev* pret Bulgāriju, Nr. 36760/06, CE:ECHR:2012:0117JUD003676006, 120. punkts).

45 No tā izriet, ka tādi brīvības atņemšanas pasākumi kā pamatlietā aplūkotie psihiatrijas vai medicīniskās aprūpes pasākumi ir aptverti ar ECPAK 5. pantu un līdz ar to ar Hartas 6. pantu.

46 No tā savukārt izriet, ka, ņemot vērā Hartas 6. pantā paredzētās tiesības uz brīvību un drošību, Direktīvas 2012/13 un 2013/48 nevar tikt interpretētas tā, lai no to piemērošanas jomas tiktu izslēgta tiesvedība, kas ļautu izdot rīkojumu par personas, kura iepriekšējā kriminālprocesa noslēgumā ir tikusi uzskatīta par izdarījušu darbības, kam ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē.

47 Šādu interpretāciju apstiprina tas, ka Eiropas Savienības likumdevējs Direktīvas 2012/13 3. panta 2. punktā ir parūpējies par to, lai dalībvalstīm uzliktu pienākumu nodrošināt, ka informācija, kas sniedzama atbilstoši tiesībām tikt informētam par [aizdomās turētā vai apsūdzētā] tiesībām, "tiek sniegta mutiski vai rakstveidā vienkāršā un saprotamā valodā, ņemot vērā jebkādas neaizsargātu aizdomās turēto vai neaizsargātu apsūdzēto personu īpašās vajadzības". Šīs direktīvas 26. apsvērumā ir tieši minēta to personu situācija, kuras, ņemot vērā viņu garīgās veselības stāvokli, nespēj saprast tās informācijas saturu vai jēgu, ko kompetentās iestādes paziņo tām. Tātad garīgi slimās personas šīs tiesību normas izpratnē ir jāuzskata par neaizsargātām personām, jo, ņemot vērā smagos garīgās veselības traucējumus, šīs personas var nesaprast informāciju, kas tām tiek paziņota attiecībā uz viņu tiesībām.

48 Tāpat Direktīvas 2013/48 13. pantā dalībvalstīm ir noteikts pienākums, piemērojot šo direktīvu, ņemt vērā "neaizsargātu aizdomās turēto un neaizsargātu apsūdzēto īpašās vajadzības". Lai gan šīs direktīvas 51. apsvērumā ir atsauce uz personām, "kas ir potenciāli sliktākā situācijā", un uz to "spēju īstenot tiesības uz advokāta palīdzību un uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu", tieši neprecizējot, ka šāda neaizsargātības situācija var izrietēt no viņu garīgās veselības stāvokļa, tomēr, ņemot vērā šīs pašas direktīvas mērķi, ir jāuzskata, ka garīgi slimās personas ietilpst arī minētās direktīvas 13. pantā minēto neaizsargāto personu kategorijā.

49 Tā kā Direktīva 2012/13 ir piemērojama tādai procedūrai, kāda ir paredzēta Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajos pantos, iesniedzējtiesa turklāt jautā, kurā brīdī aizdomās turētā persona ir jāinformē par tās tiesībām saskaņā ar šīs direktīvas 3. pantu.

50 Lai paziņojums par tiesībām būtu efektīvs, tam ir jānotiek agrīnā procedūras stadijā. Saskaņā ar šīs direktīvas 2. pantu tā ir piemērojama "no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ir informējušas personas par to, ka viņas tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu". Minētās direktīvas 3. pantā ir paredzēts, ka "dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties saņemtu informāciju [..] par šādām procesuālajām tiesībām [..], lai nodrošinātu minēto tiesību efektīvu īstenošanu".

51 Kā tas ir atgādināts Direktīvas 2012/13 19. apsvērumā, tiesības tikt informētam par tās tiesībām ir vērstas uz to, lai aizsargātu kriminālprocesa taisnīgumu un garantētu tiesību uz aizstāvību efektivitāti, sākot ar pirmajiem šīs procedūras posmiem. Kā izriet no Komisijas 2010. gada 20. jūlija direktīvas priekšlikuma (COM(2010) 392 *final*), kas ir Direktīvas 2012/13 pamatā, 24. punkta, laikposms, kas seko uzreiz pēc brīvības atņemšanas, rada atzīšanās ļaunprātīgas panākšanas vislielāko risku, kas nozīmē, ka "ir būtiski, lai aizdomās turētā vai apsūdzētā persona nekavējoties, t.i., tūlīt pēc aizturēšanas, tiktu informēta par tās tiesībām visefektīvākajā veidā, proti, tiesības izskaidrojot vienkāršā veidā".

52 Direktīvas 2012/13 19. apsvērumā turklāt ir uzsvērts, ka tiesības tikt informētam par savām tiesībām ir jāīsteno "ne vēlāk kā pirms aizdomās turētā vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās pratināšanas, ko veic policija". Turklāt no Direktīvas 2012/13 22. apsvēruma izriet, ka, "ja aizdomās turētie vai apsūdzētās personas tiek apcietinātas vai aizturētas, informācija par piemērojamām procesuālajām tiesībām būtu jāsniedz rakstveida paziņojumā par tiesībām, kas sastādīts viegli saprotamā veidā, lai

minētajām personām palīdzētu izprast viņu tiesības. Šāds rakstveida paziņojums par tiesībām būtu nekavējoties jāizsniedz ikvienai apcietinātai personai, kad, iesaistoties tiesībsargājošām iestādēm, saistībā ar kriminālprocesu šīm personām tiek atņemta brīvība".

53 No šiem elementiem izriet, ka personas, kas tiek turētas aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir jāinformē par viņu tiesībām cik vien ātri iespējams, sākot no brīža, kad aizdomas, kuras pastāv saistībā ar šīm personām, – kontekstā, kurā nav steidzamības, – pamato, ka kompetentās iestādes ierobežo to brīvību ar piespiedu pasākumiem, un, vēlākais, pirms viņu pirmās oficiālās nopratināšanas, ko veic policija.

54 Ņemot vērā šos apstākļus, uz pirmo, trešo un ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2012/13 un 2013/48 ir jāinterpretē tādējādi, ka tās ir piemērojamas tādā tiesvedībā kā pamatlietā aplūkotā un valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā, kurā terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ir atļauts ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību. Direktīva 2012/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka personas, kas tiek turētas aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir jāinformē par viņu tiesībām cik vien ātri iespējams, sākot no brīža, kad aizdomas, kuras pastāv saistībā ar šīm personām, – kontekstā, kurā nav steidzamības, – pamato, ka kompetentās iestādes ierobežo to brīvību ar piespiedu pasākumiem, un, vēlākais, pirms viņu pirmās oficiālās nopratināšanas, ko veic policija.

Par otro un septīto jautājumu

55 Ar otro un septīto jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas ir garantētas Hartas 47. pantā, kā arī Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punktā un Direktīvas 2013/48 12. pantā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tām neatbilst tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, kurā ir paredzēta procedūra, kas terapeitisku un drošības iemeslu dēļ atļauj ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību, jo šis tiesiskais regulējums neļauj kompetentajai tiesai pārbaudīt, vai šajās direktīvās paredzētās procesuālās tiesības ir tikušas ievērotas procedūrās, kas nav pakļautas šādai pārbaudei tiesā, pirms vēršanās šajā tiesā.

56 Pirmkārt, saistībā ar Direktīvas 2012/13 interpretāciju ir jānorāda, ka tās 8. panta 2. punktā ir pieprasīts, ka "dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vai viņu advokātiem ir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām iesniegt sūdzību, ja kompetentās iestādes nav sniegušas informāciju saskaņā ar šo direktīvu vai atsakās to sniegt".

57 Ņemot vērā tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību, kas aizsargātas Hartas 47. pantā, nozīmīgumu un Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punkta skaidro, beznosacījuma un precīzo tekstu, šī tiesību norma nepieļauj nekādus valsts pasākumus, kas rada šķērsli efektīvai tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanai, ja tiek pārkāptas ar šo direktīvu aizsargātās tiesības.

58 Tāda pati interpretācija ir piemērojama, otrkārt, attiecībā uz Direktīvas 2013/48 12. pantu, saskaņā ar kuru "aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā [..] ir efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis saskaņā ar valsts tiesību aktiem gadījumos, kad ir pārkāptas to tiesības saskaņā ar šo direktīvu".

59 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru no direktīvas izrietošs dalībvalstu pienākums sasniegt tajā paredzēto rezultātu, kā arī dalībvalstu pienākums atbilstoši LES 4. panta 3. punktam un LESD 288. pantam veikt visus vispārīgos vai īpašos pasākumus, kas ir piemēroti šī pienākuma izpildes nodrošināšanai, attiecas uz visām dalībvalstu iestādēm, tostarp tiesu iestādēm, atbilstoši to kompetencei (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

60 Šī pienākuma izpildei atbilstīgas interpretācijas princips prasa, lai valsts tiesas, ņemot vērā valsts tiesības kopumā un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, veiktu visas to kompetencē ietilpstošās darbības, lai nodrošinātu Savienības tiesību pilnīgu efektivitāti un rastu risinājumu, kas atbilstu to mērķim (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c., no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 117. punkts, kā arī 2019. gada 8. maijs, *Praxair MRC*, C-486/18, EU:C:2019:379, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

61 Tomēr šim principam, ka valsts tiesības ir jāinterpretē atbilstīgi, ir zināmas robežas. Tādējādi valsts tiesas pienākuma ņemt vērā Savienības tiesības, interpretējot un piemērojot attiecīgās valsts tiesību normas, robežas nosaka vispārējie tiesību principi, un minētais pienākums nevar būt pamats valsts tiesību *contra legem* interpretācijai (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

62 Taču tikai valsts tiesai ir jānosaka, vai tā spēj panākt tādu valsts tiesiskā regulējuma interpretāciju, kas būtu atbilstīga Savienības tiesībām. Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesa uzskata, ka, lai gan nav tiesību aizsardzības līdzekļa, kas, pamatojoties uz Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajiem pantiem, ļautu pārbaudīt kriminālprocesa, kas ir noticis pirms šī pieteikuma iesniegšanas, tiesiskumu, tā varētu pēc analoģijas piemērot parasto kriminālprocesu, lai veiktu šādu pārbaudi un aizsargātu attiecīgās personas tiesības.

63 Hartas 47. pants, kā arī Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punkts un Direktīvas 2013/48 12. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem neatbilst tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, kurā ir paredzēta tiesvedība, kas terapeitisku un drošības iemeslu dēļ atļauj ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību, ciktāl šis tiesiskais regulējums neļauj kompetentajai tiesai pārbaudīt, vai šajās direktīvās paredzētās procesuālās tiesības ir tikušas ievērotas procedūrās, kas nav pakļautas šādai pārbaudei tiesā, pirms vēršanās šajā tiesā.

Par piekto jautājumu

64 Ar piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Hartas 6. pantā paredzēto tiesību uz brīvību un drošību aizsardzība, no vienas puses, un tiesības uz nevainīguma prezumpciju, kādas tās ir paredzētas Direktīvas 2016/343 3. pantā, no otras puses, ir jāinterpretē tādējādi, ka tām neatbilst tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir paredzēts Likuma par veselības aizsardzību, kas tiek aplūkots pamatlietā, 155. un nākamajos pantos, kuros personas ievietošana psihiatriskajā ārstniecības iestādē ir atļauta, pamatojoties uz to, ka pastāv risks, ka, ņemot vērā tās veselības stāvokli, šī persona apdraud savu vai trešo personu veselību, ciktāl šis tiesiskais regulējums neļauj tiesai, kurā ir iesniegts šāds pieteikums par ievietošanu ārstniecības iestādē, pārbaudīt, vai šai personai ir nodrošinātas procesuālās garantijas kriminālprocesā, uz kuru tas vienlaikus attiecas.

65 No Direktīvas 2016/343 1. un 2. panta izriet, ka tās priekšmets un piemērošanas joma attiecas tikai uz kriminālprocesiem.

66 Ņemot vērā tās terapeitisko mērķi, tāda ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūra, kāda šajā gadījumā ir paredzēta Veselības aprūpes likuma 155. un nākamajos pantos, ja tā tiek īstenota neatkarīgi no jebkāda kriminālprocesa, tostarp, lai novērstu draudus ieinteresētās personas vai trešo personu veselībai, tādējādi nav kriminālprocesi, kas ietilpst Direktīvas 2016/343 piemērošanas jomā.

67 Turklāt neviens no Tiesai iesniegtajiem lietas materiālu elementiem neļauj uzskatīt, ka tāda piespiedu ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūra, kāda paredzēta Likumā par veselību, būtu Savienības tiesību īstenošana un ka saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu Savienības tiesības un tās garantētās pamattiesības attiecīgajai dalībvalstij, piemērojot šādu procedūru, būtu jāievēro.

68 Līdz ar to uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 2016/343 un Hartas 51. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ne šī direktīva, ne šī Hartas tiesību norma nav piemērojamas pamatlietā aplūkotajai ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūrai terapeitiskos nolūkos, kas paredzēta Likuma par veselību 155. un nākamajos pantos, pamatojoties uz to, ka pastāv risks, ka, ņemot vērā personas veselības stāvokli, attiecīgā persona apdraud savu vai trešo personu veselību.

Par sesto jautājumu

69 Ar sesto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2016/343 3. pantā paredzētais nevainīguma prezumpcijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūru terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ar šo principu tiek prasīts, lai saistībā ar personām, kas demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kuras apdraud sabiedrību, kā tas ir pamatlietā, prokuratūra iesniegtu pierādījumus, ka persona, kuras ievietošana ārstniecības iestādē tiek lūgta, ir darbību, kas tiek uzskatītas par tādām, kuras rada šādu apdraudējumu, izdarītāja.

70 Ir jānorāda, ka atbilstoši Direktīvas 2016/343 15. pantam šī direktīva ir stājusies spēkā 2016. gada 31. martā un ka saskaņā ar tās 14. panta 1. punktu šīs direktīvas transponēšanas termiņš ir beidzies 2018. gada 1. aprīlī. Tātad laika ziņā tā ir piemērojama tiesvedībā iesniedzējtiesā.

71 Turklāt, protams, ir taisnība, ka tādas procedūras kā pamatlietā mērķis nav noteikt attiecīgās personas vainu, bet gan lemt par tās piespiedu ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē. Tomēr, tā kā šis brīvības atņemšanas pasākums nav pamatots tikai ar terapeitiskiem iemesliem, bet arī ar drošības iemesliem, ir jāatzīst, gluži kā jau iepriekš tika nospriests attiecībā uz Direktīvām 2012/13 un 2013/48, ka šāda procedūra, ņemot vērā tās krimināltiesisko mērķi, ietilpst Direktīvas 2016/343 piemērošanas jomā. Direktīva 2016/343 tādējādi ir piemērojama tādai procedūrai, kāda ir paredzēta Kriminālprocesa kodeksa 427. un nākamajos pantos.

72 Direktīvas 2016/343 3. pantā dalībvalstīm ir uzdots nodrošināt, ka "aizdomās turētie un apsūdzētie tiek uzskatīti par nevainīgiem, kamēr nav pierādīta viņu vaina saskaņā ar tiesību aktiem". Šis pienākums ir jāievēro kompetentajām iestādēm saistībā ar ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūru, kāda tiek aplūkota pamatlietā. Saskaņā ar šīs direktīvas 6. pantu prokuratūra uzņemas pienākumu pierādīt, ka ir izpildīti likumā noteiktie kritēriji, lai atļautu personas ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē.

73 Ja iepriekšējā kriminālprocesā nobeigumā ir galīgi konstatēts, ka šī persona demences stāvoklī ir izdarījusi darbības, kam ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, tas, ka prokurors uz šiem elementiem atsaucas, lai pamatotu savu pieteikumu par ievietošanu psihiatriskajā ārstniecības iestādē, pats par sevi nav pretrunā nevainīguma prezumpcijas principam, kas noteikts Direktīvas 2016/343 3. pantā.

74 Tomēr tādā situācijā, kāda tiek aplūkota pamatlietā, šie apsvērumi neietekmē to, kā tiesa, kurā celta prasība, pārbauda to procesuālo tiesību ievērošanu, kas ir paredzētas Direktīvās 2012/13 un 2013/48, iepriekšējās procedūrās, kas nav pakļautas šādai pārbaudei tiesā, atbilstoši iepriekš šī sprieduma 63. punktā nospriestajam.

75 Tādēļ uz sesto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2016/343 3. pantā paredzētais nevainīguma prezumpcijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē tiesvedību terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ar šo principu tiek prasīts, lai saistībā ar personām, kas demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kuras apdraud sabiedrību, kā tas ir pamatlietā, prokuratūra iesniegtu pierādījumus, ka persona, kuras ievietošana ārstniecības iestādē tiek lūgta, ir darbību, kas tiek uzskatītas par tādām, kuras rada šādu apdraudējumu, izdarītāja.

Par tiesāšanās izdevumiem

76 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1) **Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm ir jāinterpretē tādējādi, ka tās ir piemērojamas tādā tiesvedībā kā pamatlietā aplūkotā un valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā, kurā terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ir atļauts ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību. Direktīva 2012/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka personas, kas tiek turētas aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir jāinformē par viņu tiesībām cik vien ātri iespējams, sākot no brīža, kad aizdomas, kuras pastāv saistībā ar šīm personām, – kontekstā, kurā nav steidzamības, – pamato, ka kompetentās iestādes ierobežo to brīvību ar piespiedu pasākumiem, un, vēlākais, pirms viņu pirmās oficiālās nopratināšanas, ko veic policija.**

2) **Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants, kā arī Direktīvas 2012/13 8. panta 2. punkts un Direktīvas 2013/48 12. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem neatbilst tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, kurā ir paredzēta tiesvedība, kas terapeitisku un drošības iemeslu dēļ atļauj ievietot psihiatriskajā ārstniecības iestādē personas, kuras demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kas apdraud sabiedrību, ciktāl šis tiesiskais regulējums neļauj kompetentajai tiesai pārbaudīt, vai šajās direktīvās paredzētās procesuālās tiesības ir tikušas ievērotas procedūrās, kas nav pakļautas šādai pārbaudei tiesā, pirms vēršanās šajā tiesā.**

3) **Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, un Pamattiesību hartas 51. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ne šī direktīva, ne šī Pamattiesību hartas tiesību norma nav piemērojamas pamatlietā aplūkotajai ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē procedūrai terapeitiskos nolūkos, kas paredzēta *Zakon za zdraveto* (Likums par veselību) 155. un nākamajos pantos, pamatojoties uz to, ka pastāv risks, ka, ņemot vērā personas veselības stāvokli, attiecīgā persona apdraud savu vai trešo personu veselību.**

4) **Direktīvas 2016/343 3. pantā paredzētais nevainīguma prezumpcijas princips ir jāinterpretē tādējādi, ka saistībā ar ievietošanas psihiatriskajā ārstniecības iestādē tiesvedību terapeitisku un drošības iemeslu dēļ ar šo principu tiek prasīts, lai saistībā ar personām, kas demences stāvoklī ir izdarījušas darbības, kuras apdraud sabiedrību, kā tas ir pamatlietā, prokuratūra iesniegtu pierādījumus, ka persona, kuras ievietošana ārstniecības iestādē tiek lūgta, ir darbību, kas tiek uzskatītas par tādām, kuras rada šādu apdraudējumu, izdarītāja.**

[Paraksti]